

שחשב, אלא הן הגיעו מפי יוצר העתיד. לראשונה, רואה פרעה יד נוספת אוהזת במטה של משה.

פרעה הפך ברגע זה מנחש למטה. מטה שאין יד המחזיקה אותו.

נ.ב. זוהי הפעם השנייה בתולדות הפרעונויות שהיא עומדת נפעמת מול אלוהים, ופוגשת אותו כמוליד המאורעות, המגלה אותן מראש, והמקיימן. בפעם הראשונה: בפתרון יוסף את חלומות פרעה.

בפעם השנייה: כאן, במפגש האחרון של משה ופרעה.

ההבדל בין התפרקותו של פרעה האחרון לעומת קבלת פרעה את אלוהים כגדול מכולם באופן מידי אצל יוסף, קשורה בכך שאצל פרעה הראשון, הוא עצמו היה חולם החלומות. אלוהים "בהתגלותו" אליו, שימרו כמלך, והמליכו להיות עתיד להחזיק את העולם הרעב על כתפיו, ויוסף מבחינת פרעה היה המוציא לכוח והמתרגם בין כיסאו לכסא ה'. זה אלוהים שפרעה מקבלו בשמחה לפנטאון.

פרעה האחרון, לעומת זאת, התפרק מהאלוהות מכיוון שהפעם לא נותר חלום בידו ולא מציאות. הוא אינו נזקק לפענוח. הישירות עצמה פענחה אותו כמלך ותרבות שעבר זמנם. כאשר חשב פרעה, כנגד תחזיתיו העתיקות, שמשה מקצועי וחזק יותר מחרטומיו, היה זה בעבורו גילוי מרעיש ומפתיע. ועדיין קל לספיגה. אך הגילוי המערער באמת הגיע במפגש האחרון והפך את התמונה כולה: כשנכח פרעה בשיחת ה' הוא הבין שמשה, לעומת חרטומיו, דווקא לא ידע כלום! לא ידע להוציא נחש ממטהו, לא ידע להוציא צפרדע או תנין כמו חרטומיו. פרעה נוכח לדעת שאכן הוא צדק בכל מה שהיה בטוח בו: א. שאכן חרטומיו הם המקצוענים הגדולים בעולם (יותר ממשה). ב. שמשה עונה עדיין לתוצאות אבחוניו הקולעים מאז היותו תלמיד גרוע בבית ספרם (מדרש הפחם זהב כדוגמא). וכמו שלא ידע משה לדבר, כך לא ידע לעשות שינויי טבע, ואף לא אחד. הוא "ידע" כמו ילד, להשליך מטהו או להטותו. פרעה קיבל הרגע מאה במבחן התחזית: הוא ידע לפתור את המציאות כמו יוסף ולהבין דבר מתוך דבר. הוא צדק בכל ודווקא זה הפך לכאב גדול מנשוא-שמשה החלש והלא מקצועי מנצחו.

אם כן, מה שמנצח את מצרים כולה זה לא היותר טוב והיותר חזק (זה עצמו ניצחון התפיסה המצרית) אלא דווקא הלא יודע כלום, הוא המפורר את התרבות כולה.

משה לא היה צריך לדעת כלום, אלא את ה'. לישועתך קיוויתי ה'.

לעילוי נשמת ראובן דוד בן טוביה סאטניק
לעילוי נשמת ציון בן אהרון צוברי

אינה כותבת למי אמר כפי דרכה, שהרי אין כאן סמיכות של שיחה בפרשיה. כלומדים אנו מבינים מידיעת תבנית המכות, ומן הפסוק האחרון שבסוף דברי משה "ויצא מעם פרעה..." שמשה דיבר אל פרעה, אך עם זאת עדיין עומדת בעינה השאלה מדוע השמיטה זאת התורה.

נראה שמצד הבנה זו בפרשיה - השאלה מתבטלת. הסיבה שלא כתוב ש"משה דיבר" אל פרעה" היא מכיוון שהם לא נפרדו משיחתם. זאת מכיוון שה' התגלה ברגע האחרון. ומשה בעקבות כך ממשיך כעת את השיחה כדי להסביר לפרעה את הבאות. רק בסוף עניין זה משה יצא מעם פרעה אל ה"אל-חזור".

תרחיש זה המסמן את המהפך אצל פרעה, מסביר באופן חדש גם את הדרך בה הקשה ה' את ליבו: פרעה הרי פותח את התנגדותו למשה כבר מאז מפגשם ההתחלתי בכך שאינו מכיר את ה'. לא נמצא אל כזה בדפי-הזהב האליליים שלו. ופרעה אכן מחזיק, ובצדק, באי קיומו של ה' לאורך כל הדרך. אומנם הוא נפגש בכוח חזק יותר, וחרטומיו סופגים הפסדים, אך עדיין אין לפרעה כלים וסיבה להסיק שיש כאן משהו באמת שונה מהכוחות המוכרים לו עד כה.

עצם העובדה שיש כאן כוחות שחזקים מחרטומיו, עדיין אין בכוחה לשנות את הסיטואציה החזקה שתשחרר את כוח-העבודה האדיר של מצרים. עבור פרעה, משה הנאבק בו שייך לאותה אסכולה. הוא גדל באותו "בית ספר" של החרטומים. אומנם נכון, הוא מתברר כעת באופן מפתיע ולא צפוי כמוכשר וחזק מהם (טוב הוא יהודי... תמיד הם תופסים את המשרות הגבוהות בגלויות) אבל עדיין, גילוי של כשרון גדול יותר וכוח מאגי רב יותר, אינם מספיקים עבור פרעה כדי שישחרר עם שלם של עבדים המהווים כוח מניע של כל התעשייה המצרית.

במפגשם האחרון, רואה פרעה לראשונה שהאל עליו משה מדבר - הוא אל חי, אמיתי, נוכח, מדבר, מצווה. פרעה בתפיסותיו אינו יכול לעמוד בגילוי שכזה, שיש מהות הפונה ומזיזה את משה, מהות שאינה יונקת ממאגר הכוחות המצרי. גילוי זה משפיע רטרואקטיבית על המכות כולן! מראש לא היה כאן בכלל מאבק כוחות, מצרים והחרטומים וכל שלל הכוחות הבלתי מעורערים בה, אינם ברי מאבק בכלל מול בורא. שורש המצריות מתפורר כעת אצל פרעה. ההבנה שהוא אינו יכול לאחוז באל הזה, היא ההבנה שאינו יכול לאחוז בעם שבקרבו.

כנראה שזו הדרך בה בחר ה' להקשות את לב פרעה: להיות נסתר מהבנתו. הקב"ה משאיר את פרעה בהרגשה שזה משחק באותו המגרש, ושבמגרש זה, גם אם פרעה חוטף מכות ויש חזק ממנו, שח-מט לא יהיה כאן, מקסימום שח.

כשהקב"ה בחר לבטל את קשיות ליבו של פרעה, הוא פשוט נתן לו לראות "שידור-חי" של ישירות. של נביא. שכל העתידות שמשה הזהיר את פרעה מפניהן, הן לא ידיעת עתיד בלבד כפי